

Тема. Гендерна соціалізація.

План.

1. Гендерна соціалізація дітей дошкільного віку.
2. Роль батьків у гендерній соціалізації.
3. Гендерні аспекти соціалізації у шкільному віці.
4. Гендерна соціалізація в зрілому та літньому віці.
5. Гендерний аспект професійних ролей.

1. Гендерна соціалізація дітей дошкільного віку.

Гендерний розподіл ролей починається у родині через соціалізацію. За допомогою батьків йде соціальне конструювання «хлопчика» та «дівчинки»: пити ігор, манера поведінки, демонстрація «типової поведінки» тощо.

Початок конструювання гендеру – *період вагітності*. Визначення статі дитини, формування уявлень щодо зовнішності та поведінки. Коментування перебігу вагітності – великий живіт – дівчинка, зміна смаку – хлопчик.

Відвідувачі у лікарні – формування гендерних уявлень. Хлопці – можливо, стане президентом/футболістом... Дівчинка – гарна, буде моделлю/користуватиметься успіхом у чоловіків.

Особливості спілкування із немовлям є гендерно обумовленими. У перші 6 місяців матері більше говорять із дівчатами, ніж із хлопцями; скоріше відкликаються на плач. Хлопців частіше беруть на руки (але до 6 місяців), потім – навпаки.

Дівчат заохочують «сидіти на ручках» та знаходитись у безпосередній близькості до матері. Хлопців – заохочують до самостійності. Хлопців відучають від фізичних контактів із батьками раніше, ніж дівчат. Більшість обмежень створюється для дівчат з метою формування соціально бажаної поведінки.

Виховання відображає бачення соціальної ролі батьками.

Поводження із хлопчиками – так, нібито вони активні, дівчинками – пасивні.

Ігри. Для дівчат – слухняність на малорухомість. Використання натяків.

Для хлопчиків – більше фізичної активності, посмішок. Властиві агресія та змагання. Бажання отримати владу та переваги над іншими. Використання прямих вимог.

Створення у культурі типових образів. Хлопець – герой та воїн, дівчина – тендітна та беззахисна (останні роки спостерігаються зміни).

Містять елементи гендерної нерівності.

Розподіл ігор у школі за статевою ознакою (футбол, волейбол) сприймається як природний – «хлопці не грають з дівчатами», а не як наслідок відмінності у фізичній підготовці.

Реакція батьків спрямована на закріплення бажаної поведінки, нежалежно від схильностей дитини.

Використання гендерно маркованих іграшок (ляльки для дівчат, солдатиків – для хлопців). Якщо дитина тягнеться до іграшок, що не співпадають із її статтю, вона зазнає тиску з боку оточуючих (для хлопця – будеш жінкою, якщо бавитимешся із ляльками).

У віці 1-2 років гендерне формування посилюється. Гендерно забарвлені зауваження – «хлопці не плачуть», винагороди за певний тип поведінки.

Дослідження – у 2 роки хлопці бажають грати із ляльками, а не із зброєю. Відмовляються тільки із побоювання отримати несхвальну реакцію з боку батьків.

Поведінка перетворюється на свідоме врахування батьківської реакції.

Посилюють формування гендерної приналежності інші агенти соціалізації.

Прив'язування зовнішнього вигляду до гендерних уявлень.

Дівчинку – заохочуються за її привабливість та жіночність. Хлопчика – за активність та досягнення.

Приклад. Традиційне поведіння чоловіків та жінок. Сфера догляду за собою. Стереотипи Радянського Союзу.

Діти 2-3 років. Якщо вдягти однаково, сторонні спостерігачі не зможуть вірно визначити стать дитини (експеримент).

Хлопці та дівчата починають досить рано розвивати відмінні гендерні культури.

Свідоме навчання моделям поведінки дорослих представників своєї статі (навіть якщо вони не усвідомлюють значення).

Приклад. Рішення суду США. Покарання 7-річного хлопця за сексуальні домагання за цілунок руки.

2 рік навчання у школі – тенденція обирати друзів однієї статі.

За З.Фрейдом. Для хлопців – отримання ідентичності йде через розрив із матір'ю, для дівчат – через ідентифікацію та ототожнення.

Вчинки не є симетричними. Дівчата можуть поводитись, як хлопці. Хлопці, як дівчата – ні.

Асиметрія – мужність є жорстко усталеною соціальною конструкцією. У дівчини більше можливостей у сфері крос-гендерної поведінки.

Приклад. Стоворення відповідних груп. Спроба відчувати себе хлопцем або дівчиною.

2. Роль батьків у гендерній соціалізації.

Догляд за дітьми.

Чоловіки – бажають приймати більшу участь.

55% чоловіків – вважають, що бути батьком для них – більше, ніж для їх батьків.

70% чоловіків - проводять більше часу із дитиною, ніж їх батько.

1/5 – воліли б залишитись вдома із дитиною, якщо б мали фінансову змогу.

Останні 50 років – чоловіки отримали значну підтримку у прагненні до активного батьківства.

Для чоловіків – необхідність суміщення ролей чоловіка та батька одночасно.

Приклад. Шлюб Діти фон Тіз із Меріліном Менсоном.

Причина низької участі – стереотипи. Не існує документально підтверджених даних, за якими чоловіки можуть робити це гірше за жінок. Інша причина – бажання фінансово забезпечити родину та постійна відсутність вдома.

До 40% чоловіків не готові йти на підвищення, якщо це потребуватиме від них зниження кількості часу на спілкування із дітьми (нова тенденція).

Дослідження – встановлення близьких емоційних стосунків та догляд за дітьми сприятливо відбиваються на чоловічому здоров'ї та задоволеності шлюбом у жінок (звільнення від «другої зміни»).

Проблема – відсутність навичок та підтримки з боку оточуючих.

Нетрадиційні родини.

США – визнання гомосексуальних шлюбів призвело до анулювання положення про «повну довіру та повагу» - визнання правомірним на території штата рішень та актів, прийятих в інших штатах.

Право на всиновлення – лише у 10 штатах.

Громадська думка – більшість напращієних пар не здатна до тривалих відносин.

Гомосексуальні пари, на відміну від гетеросексуальних – повністю егалітарні.

Відсутні свідчення про переслідування ними дітей за статеву орієнтацію. Результати виховання за даними дослідження – перевищують середні показники. Формування гендерної ідентичності у дитини за періодами та специфікою перебігу співпадає із аналогічними у дітей з традиційних родин.

Діти мають менше забобон та більше схильні користуватись розумом, а не стереотипами.

Д.Кларк – заборона та невизнання одностатевих відносин у суспільстві завдають дітям більшої шкоди, ніж їх визнання.

3. Гендерні аспекти соціалізації у шкільному віці.

Вплив стереотипів:

1) маскулінність-фемінність. Чоловіки – активно-творче, жінки – пасивне начало.

2) сімейні та професійні ролі. "Нормальна" жінка хоче вийти заміж і мати дітей і що всі інші інтереси, які вона може мати, є вторинними по відношенню до цих сімейних ролей. Тоді як чоловікам наказує орієнтуватися на досягнення, від жінок вимагається орієнтованість на людей і прагнення до встановлення близьких міжособових взаємин.

3) відмінності в змісті праці. Ж – це експресивна сфера діяльності, Ч – інструментальна.

Виділяють чотири основні способи конструювання дорослими гендерної ролі дитини:

1. "соціалізація через маніпуляції" – заклопотаність матери зовнішністю дитини-дівчинки;
2. "вербальна апеляція" – звернення в стилі "ти моя красуня", підкреслення її привабливості;
3. "каналізація" – спрямування уваги дитини на певні об'єкти, наприклад, на іграшки, відповідні грі в "дочки матери" або просто імітуючі предмети домашнього ужитку. Діти часто отримують знаки соціального схвалення за гру з іграшками, "відповідними своїй статі"
4. "демонстрація діяльності" – від підростаючих дівчаток набагато частіше, ніж від хлопчиків, вимагають допомоги по будинку. Тобто дівчатка вчать поводитися, діяти «як мама», хлопчики – «як тато»".

Вплив сестер, братів і однолітків.

- Якщо в сім'ї є діти різної статі, то у них виявляється більше рис, характерних для іншої (наприклад, дівчинка, що має старшого брата, часто розвивається по моделі «шибеника» і в товаристві однолітків може вибрати компанію хлопчиків).

- Вплив різностатевих дітей один на одного тим більше, чим менше різниця у віці.

- Вплив старшої дитини сильніше на молодшого тієї статі, оскільки він спонукає у нього перевагу і ухвалення своєї підлоги.

- У первонароджених хлопчиків перевага і ухвалення статевої ролі трохи слабкіші.

- Найбільш типові для статі реакції спостерігаються у єдиних дітей в сім'ї і у хлопчиків, що мають брата.

- На ідентифікацію хлопчика з роллю отця позитивно впливає наявність брата. У дівчаток наявність сестри не позначається так само, мабуть, із-за ідентифікації з матер'ю, яка більш виражена, ніж ідентифікація з отцем у хлопчиків.

Школа

В період шкільного навчання вчителі активно продовжують почату батьками традицію формування різного типу поведінки у хлопчиків і дівчаток, виходячи з утвердившихся гендерних стереотипів.

Сторонні більшою мірою, чим батьки, сприймають дітей на основі загальноприйнятих стереотипів полоролевого поведінки. Батьки знають індивідуальні особливості своєї дитини і приймають їх до уваги:

1. хлопчикам приділяється більше уваги з боку педагогів.
2. вчителі в середньому відводять дівчаткам на 20% часі менше, ніж хлопчикам; хлопчиків частіше привертають до демонстрації різних дослідів в класі, дівчаток же зазвичай садять писати протокол;
3. у тих випадках, коли не вистачає навчальних посібників або приладів, їх швидше отримують хлопчики;
4. вчителі чекають від хлопчиків вищих результатів, особливо там, де потрібне абстрактне мислення, і вище оцінюють їх роботу.
5. вчителя частіше роблять зауваження хлопчикам

6. дрібні порушення дисципліни (наприклад, вигуки з місця), що допускаються дівчатками, викликають активне неприйняття вчителів, тоді як хлопчикам ті ж дії "сходять з рук"
7. хлопчиків хвалять за їх знання і за правильні відповіді, а дівчаток - за слухняність і старанність
8. засуджують же хлопчиків із-за невміння поводитися, а дівчаток - за помилки у відповідях
9. вчителі по-різному пояснюють погані успіхи учнів різної підлоги: неуспіх дівчаток - відсутністю здібностей, неуспіх хлопчиків - недоліком працьовитості, зусиль

Підручники – прояви сексизму: хлопчики в них зображаються головними дійовими особами - сміливими, незалежними, здатними на ризик, дівчатка - пасивними, другорядними персонажами, чекаючими допомоги і підтримки. Стереотипно-патріархально представлені чоловічі і жіночі персонажі в різних сферах діяльності: чоловіки і хлопчики зображені активними, зайнятими роботою, захопленнями (інструментальна сфера діяльності), а жінки і дівчатка - покупками, що займаються, і домашніми справами (експресивна сфера).

Прихований і явний сексизм присутній і в підручниках для старших класів. Жінки-учені в підручниках практично не представлені, навіть ті, які здобули популярність і світове визнання. Це в першу чергу пояснюється тим, що в сучасній культурі глибоко укорінявся погляд на науку як на чоловіче заняття. Наука створювалася чоловіками, і в ній знайшли віддзеркалення чоловічі норми і чоловіча система цінностей.

Алые паруса

Засоби масової інформації

Жіночі і чоловічі образи, що представляються в телепередачах, в більшості випадків сильно стереотипизовані. Чоловіки виглядають заповзятливими, активними, діловими, жінки, перш за все дуже привабливі, залежні, дбайливі. Особливо це стосується образів чоловіків і жінок, що представляються в рекламних роликах.

Більшість відеоісторій, в яких сформульовані образи "справжнього чоловіка" і "справжньої жінки", можна розділити на два типи. До першого відносяться історії романтичні, в яких у чоловіка і жінки відношення або намічаються, або тільки почалися. До другого типу відносяться історії сімейні - в них чоловік і жінка вже зробили свій вибір, живуть сім'єю і зазвичай мають будинок і дітей.

У романтичних історіях чоловік - завжди професіонал, зайнятий впродовж відеоролика напруженою справою, що зазвичай нагадує боротьбу (наприклад, в спорті або бізнесі). Чоловік перемагає в цій боротьбі один на один, виключно завдяки своїм особистим знанням, розуму, спритності і сміливості. Жінка не тільки не приймає в ній участі, але і просто відсутній в тих місцях, де ця боротьба відбувається. Жінка з'являється як незмінний додатковий приз чоловікові за його перемогу "над стихією" (наприклад, відеоролики дезодоранта "Old Spice", одеколону "Club").

У другому типі відеоісторій - в історіях сімейних - чоловік і жінка живуть разом. Їм більше не треба завойовувати один одного, і вони можуть повністю концентруватися на своїй основній діяльності. Як і в історіях першого типу, чоловік знову добивається успіху в якійсь справі, що вимагає особливих професійних знань і бійцівських якостей. Цією справою чоловік займається за межами сім'ї. Ця перша частина образу справжнього сімейного чоловіка доповнюється образом чоловіка, що діє усередині сумісного сімейного простору, там, де його чекає дружина. Тут він користується її працею і при нагоді заохочує її.

Наприклад, в рекламному ролику, присвяченому порошку Tied, дружина, пере сорочку чоловіка, що пропахнула рибою, отримує від нього (що говорить і від імені сина) похвалу: "Твоя мама просто чарівниця!" Справжній чоловік виступає в ролі розуміючого спостерігача-контролера, готового не тільки інструктувати, але і заохочувати.

Діяльність "справжньої жінки" обмежується сумісним сімейним простором. Вона вчасно лікує дітей "правильними" пігулками, пере білизну "правильною" порошею, готує смачні салати і супи і чекає чоловіка, з нетерпінням виглядаючи у вікно. На відміну від

романтичних історій тепер її діяльність направлена не на саму себе (адже партнера вона вже добилася), а на підтримку порядку в будинку і створення сімейного затишку. Відповідно погляд, що стежить за нею, оцінює не її зовнішній вигляд, а результати її діяльності в сімейному просторі. Такий зсув акцентів не змінює головного: жінка знову відчуває на собі зовнішній спостерігаючий погляд і діє відповідно до його очікувань.

Образ жінки у вітчизняній рекламі найчастіше предстає в двох варіантах: або як старанна домогосподарка, або як сексуально-естетичний об'єкт, який через придбання кокон-то речі стає ще неотразимей. "Якщо вона і предстає в ролі експерта, то частіше за всього експерта в області косметики - в кращому разі, це ліки або корм для собак і кішок. В основному ж жінка предстає в рекламі як предмет споживання, не дуже в цьому сенсі відмінний від того, що вона конкретно рекламує".

Особливості соціалізації хлопчиків.

Ті, що оточують вимагають від хлопчика відповідності його гендерній ролі, не показуючи при цьому, як потрібно поводитися. Наприклад, батьки часто лають сина, якщо він плаче, але не пояснюють йому, як потрібно змінити свою поведінку. У поєднанні з недоліком ролевих моделей такий тиск приводить до того, що хлопчик вимушений будувати свою статеву ідентичність переважно на негативній підставі: не бути схожим на дівчаток, не брати участь в жіночих видах діяльності.

До власне маскулинним проявам, доступним в дитячому віці, відносяться агресивність, самостійність, рухова активність, але дорослі негативно відносяться до таких проявів дітей. Тому стимуляція з боку дорослих також є переважно негативною: не заохочення чоловічих проявів, а покарання за «нечоловічих». Батьки майже не дають синам яких-небудь традиційно чоловічих завдань або занять по будинку.

Заохочуючи і розвиваючи в хлопчиках цінності досягнення і успіху, батьки і педагоги в реальності вимагають від них такої ж слухняності і старанності, конформності в поведінці, як і від дівчаток. Хлопчики мало займаються спортом, рідко відвідують кухлі по інтересах, рідко можуть знайти для себе увлекательные заняття, тому мають мало можливостей для розвитку традиційно чоловічих рис. В результаті чоловіча ідентичність формується, перш за все, як результат ототожнення себе з деякою статусною позицією, що ідеалізується, «яким повинен бути чоловік». Недивно, що створена на такій підставі ідентичність є дифузною, легко уразливою і одночасно дуже ригідною.

У підлітковому віці група однолітків виступає як джерело чоловічих ролевих моделей і сферою реалізації маскулинних якостей. Спілкуючись з однолітками, хлопчики починають більше покладатися на таких же хлопчиків, як вони самі. Відбувається засвоєння перебільшеного, грубого уявлення про мужність. Пізніше таке уявлення частіше міняється.

Серед неадекватних варіантів затвердження чоловічої ідентичності можна виділити наступні: або відмова від всіх форм зцілення, що не вписуються в однозначну модель маскулинності (бути зразковим, добре вчитися, допомагати батькам), або демонстрація маскулинності в контексті асоціальної поведінки (пияцтво, бійки, участь в кримінальних угрупованнях). Жорстокість вимог до маскулинності росте паралельно з соціальними бар'єрами на шляхах маскулінізації, створюючи могутній емоційно-когнітивний дисонанс, сприяючий або полоролевой розгубленості, або утрированно-маскулинним полоролевым орієнтаціям.

Особливості соціалізації дівчаток.

Дослідження літератури і телепередач для дітей показали, що найбільш важливою характеристикою образу жінки, пропонованого в них, є її непомітність: жінки значно рідше представлені в головних ролях, назвах, картинках, їх діяльність менш цікава і соціально не винагороджується, і, найчастіше, зводиться до допомоги героєві-чоловікові. Крім того, у вітчизняній культурі діти з дитинства засвоюють необхідність суміщати жіночу роль з професійною, причому питання про їх ієрархію залишається відкритим. В той же час чоловіча і професійна ролі представлені як тотожні. У результаті жіноча роль виглядає не тільки другорядною, але і важчою, з подвійним навантаженням. Виконання ролі, яка має на

увазі подвійне навантаження, не дуже приваблива перспектива, тому дівчатка часто обмежують свій вибір в плані кар'єри.

З іншого боку, соціальне оточення підказує дівчаткам, що, не дивлячись на офіційні заяви про рівність (незалежно від підлоги всім треба здобути освіту і працювати), в реальному житті чоловіків цінують більше, ніж жінок, їм легко отримати роботу, легко поступити у вищий навчальний заклад. Усвідомлення такого несправедливого звернення є додатковим стимулом для дівчинки, щоб розвивати такі типово маскулинні риси, як активність, соревновательность, прагнення до домінування.

Звичайно, результати гендерної соціалізації не такі однозначні. Але як виділена тенденція такий висновок має підстави. Що склалася в нашій країні система гендерної соціалізації як би орієнтує хлопчиків на пасивність або внесоціальну активність, а дівчаток, навпаки, на домінантність і наактивність у сфері найближчого соціуму, хоча жити їм предстоить в суспільстві, що багато в чому дотримується традиційних полоролевих стандартів.

4. Гендерна соціалізація в зрілому та літньому віці.

Жінки легші, ніж чоловіки, адаптуються до нової життєвої ситуації після виходу на пенсію, певну роль в цьому грають гендерні стереотипи. Жінки активніше, чим раніше, починають виконувати роль хатньої господарки. "Жінки просто міняють одну не дуже професійну працю на іншій, в чомусь навіть більш для них значущий, домашній і при цьому не випробовують дискомфорту, неагресивні, зберігають здоров'яз розуму і пам'яті". Ця тенденція характерна для жінок різних країн. Так, американський дослідник І. Ейсенсен пише: "Більшість немолодих жінок здатна зануритися в дрібниці домашнього господарства частіше, ніж більшість немолодих чоловіків. Роль господині будинку у немолодій жінки нинішнього покоління менше порушується і підривається, чим роль господаря у чоловіка".

Проте, на думку цього автора, не дивлячись на стабільнішу соціальну роль, громадська думка щодо змін в старості віддає перевагу чоловікові, а не жінці. Чоловіка середнього або більш старшого віку можуть вважати красивими, статечними або із заздрістю говорити, що він "добре зберігся". Якщо ті, що оточують бачать, як немолодий чоловік займається спортом, щоб "бути у формі", то їм швидше захоплюватимуться. Про жінку того ж віку можуть сказати: "Непогана для своїх років". Якщо вона об'єктивно приваблива, суб'єктивна думка про неї все ж таки свідчитиме: "Аж надто вона старається". На жаль, в результаті такого відношення у немолодих чоловіків виявляється більше, ніж у немолодих жінок, можливостей вступити в контакти з суспільством, одружуватися або якимось по-іншому, не вступаючи в повторний брак, влаштувати своє життя.

У сфері міжособових відносин з близькими людьми у чоловіків більше складнощів, чим у жінок. Цьому сприяє стійкий стереотип маскулинності, відповідно до якого потреба в турботі, ніжності, залежності є нечоловічими рисами. Образ "справжнього" чоловіка формується під впливом гасла: "Не бути схожим на жінок: слабких, уразливих, емоційних, ніжних, боязливих і таких, що співчують".

С. Журар, що займається проблемами самораскриття в міжособових відносинах, відзначив, що чоловіки зазвичай менш відверті і більш неохоче діляться з іншими інтимною інформацією про себе, мають більше "секретів" і бояться, що про них дізнаються, частіше випробовують напругу і, намагаючись виглядати мужніми, бачать в інших загрозу для себе частіше, ніж жінки. Страх самораскриття не тільки обмежує свободу немолодих чоловіків в особистих відносинах, але і разом з ігноруванням відчуттів робить їх сприйнятливими до "сигналів тривоги". Частково це пояснює, чому чоловіки вмирають раніше жінок. Однієї з причин вищої смертності серед вдівців, чим серед вдів, можна рахувати те, що чоловіки схильні мати тільки одну сильний емоційний зв'язок (зі своєю дружиною), тоді як жінки мають ширше громадянство, які служать їм опорою в скрутну хвилину. Хоча чоловіки фактично самотніші, жінки легше визнають свою самоту. У чоловіків може бути ширший круг спілкування, але воно носить більш поверхневий характер, ніж у жінок.

Таким чином, бачимо, що і в літньому віці утвердившиєся в суспільній свідомості гендерні стереотипи ускладнюють життя і чоловіків і жінок, створюють перешкоди не тільки на шляху самореалізації, але і для задоволення життєво важливих людських потреб.

5. Гендерний аспект професійних ролей.

Весь період дорослості людини протікає при активному залученні до професійної діяльності, і це стосується не тільки чоловіків, але і переважного числа жінок.

Поняття "**Професійна сегрегація**" пов'язане з аналізом асиметричного розміщення жінок в професійній структурі і викликаних цим нерівностей відносно оплати праці чоловіків і жінок і відносно інших професійних характеристик.

Горизонтальна професійна сегрегація - це нерівномірний розподіл чоловіків і жінок як працівників в різних професійних галузях.

Існує багато професій, стереотипно сприйманих як "чоловічі" або "женские". Наприклад, професії няні, мед-сестры, шкільної вчительки, вихователя, кухаря в дитячих установах, бібліотекаря, секретаря сприймаються виключно як жіночі, професії водія, військового, бізнесмена, фінансиста визнані "чоловічими".

Проте існуюча соціополова структура професійної діяльності може бути змінена, бо ділення професій на "чоловічих" і "жіночих" соціально сконструйовано, і означає, піддається зміні. Наприклад, професія лікаря в нашій країні вважається "жіночою", тоді як в західному суспільстві дана професія представлена в основному чоловіками. Це пов'язано із статусом професії в суспільстві і рівнем оплати. Професія лікаря в розвинених країнах є високопрестижною і високооплачуваною, тому там вона переважно "чоловіча". У нашій країні професія лікаря не дуже престижна і малооплачувана, тому у нас - це "жіноча" професія.

До перебудови в нашій країні професії бухгалтера і економіста були "жіночими". Останніми роками престиж цих професій істотно підвищився, вони стали непогано оплачуваними і тому перестали бути "жіночими", їх охоче вибирають чоловіки.

Вертикальна професійна сегрегація діє в рамках однієї і тієї ж професійної групи. Існуюча внутрішня система стратифікації в рамках однієї професії сприяє тому, що чоловіки в порівнянні з жінками займають вищі статусні позиції в рамках професії.

Так, наприклад, чим вище статус лікаря, тим вірогідніше, що дану роботу виконує чоловік (завідувач відділенням клініки, завідувач кафедрою у вузі - як правило, чоловік, дільничний лікар - жінка).

Відомо, що свій професійний шлях чоловіка і жінки зазвичай починають з однакових статусних позицій, але чоловіки потім істотно швидше, ніж жінки, продвигаються по службових сходах. Можливо, це пояснюється тим, що жінки не прагнуть підвищати свою кваліфікацію?

Існує певна кількість жінок, не орієнтованих на професійне зростання, але навіть ті, хто підвищує свою кваліфікацію, далеко не завжди мають можливість підвищити свій професійний статус. Так, за даними соціологічного обстеження праці і побуту російських жінок тільки 57,3%, з опитаних, вважають, що їх кваліфікація відповідає виконуваний роботі, а 25,2% вважають, що їх кваліфікація взагалі не відповідає виконуваний ними роботі. Навіть десятирічний стаж роботи не приносить результатів, що задовольняються, при порівнянні отриманої кваліфікації і виконуваної роботи. 30% жінок із стажем роботи від 5 до 10 років не задоволено даним порівнянням. У 65,4 % опитаних жінок після навчання на курсах підвищення кваліфікації нічого не змінилося у виробничій ситуації. Причому 91,2% жінок не було підвищено на посаді, 88,3% - в розряді і 81,3% не отримали підвищення в заробітній платі.

У Росії частка жінок серед зареєстрованих безробітних складає 72,2%. При цьому безробітні жінки мають значно вищий рівень освіти в порівнянні з безробітними чоловіками. До "групи ризику" (тобто тих, для кого вірогідність стати і, надовго залишитися безробітним, особливо висока) входять молоді жінки з малолітніми дітьми, а також жінки старше 45 років,

яких як працівників передпенсійного віку не бажають приймати на роботу. І тих, і інших першими звільняють у зв'язку з скороченням штатів або ліквідацією підприємства. Гострота проблеми жіночого безробіття полягає ще і в тому, що одні і ті ж заходи економічної політики надають різну дію на положення чоловіків і жінок у сфері зайнятості. В результаті за рівних формальних умов, зафіксованих в законодавстві про зайнятість, чоловіки і жінки мають нерівні шанси, як відносно втрати робочого місця, так і можливостей перекваліфікації і працевлаштування.

Жіноче безробіття виступає як свідчення існуючої гендерної нерівності в нашій країні. Які чинники визначають цю ситуацію?

- Саме жінки складають велику частину нижчої і середньої управлінської ланки, основну масу рядових інженерів, економістів, технічних і допоміжних працівників, по яких довівся основний удар безробіття.

- Жінці важче знайти роботу, оскільки у зв'язку з економічними проблемами і кризою соціальної сфери виникає необхідність приділяти більше уваги сім'ї, дітям, побутовим проблемам.

- На тлі конкуренції, що посилюється, на ринку праці пропагується ідея "жіночого призначення".

- Жінка через гендерні стереотипи, що склалися, більшою мірою схильна сумніватися в своїх професійних можливостях і, часто заздалегідь налаштована на поразку у пошуках роботи.

У США, навпаки, опити громадської думки за останні декілька десятиліть показують зміну установок відносно працюючих жінок, а також зменшення частки жінок, що віддають перевагу ролі домогосподарки. Так, на питання "Що б Ви віддали перевазі - працювати або залишитися удома з дітьми?" відповіді розподілилися таким чином:

1974 г.: працювати - 35%, залишитися удома - 60%;

1980 г.: працювати - 46%, залишитися удома - 51%;

1985 г.: працювати - 51%, залишитися удома - 45%.

За наслідками дослідження, проведеного в США в 1993 г, за традиційне розділення ролей висловилися 40% чоловіків і 45% жінок.